

Krúdy Zsuzsa:

Szindbád századik születésnapjára

De jó érzés megemlékezhetni édesapám centenáriumáról!

Nem múlt el bennem emléke, nem halványult el személye, hiszen nap mint nap felidézhető, ahányszor beie-beleolvasok írásaiba. S lehet, hogy képzelődöm, de nem egyszer úgy tűnik, most hozzám szól, hozzám, utoljára született gyermekéhez. Akinek egykor ifjúsági könyvet ajánlott: „Kedves kisleányom, Zsuzsika... Lehet, hogy én már akkor nem leszek, mikorára te eljutsz a hosszú utakon a mesék országába. Azért már most megfogom kis kezdet, hogy könnyebben odatallj a me-e-országban a királyhoz, Jókai Mórhoz...”

Látom magam előtt, amint frásztalánál görnyed. Mellette füstölög cigarettája. A kora hajnal már itt találta, ha beteg volt, ha nem is aludt előzőleg. Délig, szinte megszakítás nélkül írt, míg el nem végezte napi penzumát, 16 oldalt. (Diósgyőri árkusokra, lila tintával, hegyes tollal, gyöngybetűkkel.) Az íróbütyök már régen megjelölte szép kezét, mert írógép, diktálás, magnetofon nem könnyítette munkáját. Egytörma szongaiommal, rendszeresen és szenvedélyesen róttá sorait.

Írásaiban szívesen idézte szüleit, nagyszüleit, különösen nagyatyját, az 1848–49-es honvédtisztet, kedves tájait, a Nyírséget, Szepességet, a Balatont, a fővárost, s néhány magyar kisvárost. A külfoniak közül Bécsét, ahol többször járt. Utazgatni, anyagiak hiányában nem volt módja.

Szívesen foglalkozott a magyar irodalom kincseivel, képviselőivel. Csak a tisztességeseket, emberségeseket, tehetségeseket becsülte!

Az Ady Endre éjszakáiban olvashatjuk: „Mert jegyezd meg magadnak, Ady Endre, hogy az a legutolsó íróféreg, aki úgynevezett társadalmi úton is akar érvényesülni. Ez a legfertelmesebb fajzat! Aki meghívókat les a zsúrokra, a zsidók vacsorái felett viccelődik keresztény társaságokban, míg a zsidók között a keresztények butaságait gúnyolja... Azért szeretlek Ady Endre, mert nem vagy ilyen.”

Ha nem írt, olvasott. Már diákkorában elolvasta a hozzáférhető, legfontosabbakat. Élete utolsó éveiben, az óbudai fővárosi könyvtár olvasófüzetének tanúsága szerint az alábbi szerzőket kölcsönözte: Heine, Rilke, E. T. A., Hoffmann, T. Mann, Csehov, Chamisso, Poe, Galsworthy, Balzac, Turgenyev, Maupassant, Scott, Goethe, Kipling és Vas Gereben. — Igen szerette a magyar irodalom nagyjait és Puskin. Az Anyegin éveken át az éjjeliszekrényén feküdt, hogy mindig kéznél legyen.

Lakásunk, környezetünk, ruházatunk szegényes volt. Apám, igen pedáns, tiszta, ruháira vigyázott. (Otthon elnyűtt holmokban írt.) S bár csak néhány holmija volt, mindig elegánsnak hatott. Kalapot csak puhát viselt, s azt szerette „betyárosan” félreacsapni. Gombos cipőt könnyű járása miatt szinte sohasem kellett talpaltatni. Ernyőt soha, de botot (vastag bambuszból) mindig hordott. Ékszere nem volt, díszes ingombjai, nyakkendőtűi, már régen hűtlenül elhagyták. Csupán egy ezüstbefogalt farkasfogat viselt kalapján. Kevésbeszédű, hallgatag volt, magáról szinte sohasem szólt. Rajongói állították, hogy „Gyula bácsi mindent tud”. Valóban jól ismerte korának — de az előzőknek is — jelentős személyeit, eseményeit, problémáit. Ehhez járultak még ismerőseinek elbeszélései (mindent szívesen meghallgatott, ami érdekelte) s kiterjedt levelezése, kutatása, ragyogó megfigyelőképessége.

Valaki azt írta róla, hogy kevés olyan frónk volt, akit annyira érdekeltek a ma-

Krúdy Gyula óbudai otthonában Zsuzsa lányával 1932-ben

gyar vidék szokásai, életmódja, s embe-reinek köznapjai. Hozzáteszem: és a magyar ételek, ízek, a vendéglátás minden csínyja-bínyja. Több kötetet tennének ki azok az írásai, amelyek ezekkel foglalkoznak. Mesterfokon értelt a főzéshez, de maga nem volt nagyevő. Különösen utolsó éveiben, amikor már sokat betegeskedett, szenvedett.

Ifjúkorában hatalmas testi erejéről ismerték, de ő senkit sem bántott, csak akkor ütött, ha belekötöttek, vagy ha másokat kellett megvédenie. Ezekben az években nagy szívtipró hírében állott. Sok-sok nőismerőse közül a legfontosabbakat, legemlékezetesebbeket írásaiban megörökítette.

En is ismertem a Rezeda Kázmér szép élete Késő Pániját, a Hét bagoly Leonóráját. Jelentős volt életében az Asszony-ságok díja Jellája és a sok helyen szereplő Pilis Róza. Legkedvesebb leányalakjai édesanyámról, Zsuzsáról mintázódtak. Ő az utitárs Eszténája, a Hét bagoly Áldás-kája, a Rezeda Kázmér Tinije, az Asszony-ságok díja Natálája, a Bukfenc Gyöngyvirágja és a Boldogult úrfikoromban Vilmája.

A Bukfenc egyik kiadásának előszava így szól:

„Kedves Gyöngyvirág, ismét eszembe jutottál, mint reggel a szép álom. Ismét a régi szerelemmel gondolok boldog ifjúságunkra. Légy víg, mint én. Hisz senki se veheti el tőlünk azt, ami egyedül a miénk: emlékeinket...”

Az egyesek által felelőtlenül, tévesen csak „ködlovagnak”, csak „bohémnek” kikiáltott Krúdy Gyula ötvennégy és fél éves koráig, haláláig: 87 regényt, 2380 elbeszélést, 1780 tárcát, cikket és 30 jelenetet, szindarabot írt, az év végén megjelenő Gedényi-féle bibliográfia szerint. — A centenáriumra szántuk a Gordonkázás című kötetet is, Krúdy önéletrajzát.

Krúdy Gyula temetésén egyik írótlátszó így búcsúzott tőle:

„Írók, álljuk körbe ravatalát. Nézzétek ezt a roncsaiban is nemes testet, mert életnek is, testnek is rendkívüli volt... Egy korban, amikor a betű teljesen megbukott, tánírozhatatlan tisztaságú művész tudott maradni...”